VALORIFICAREA CAPACITĂȚILOR REPREZENTANȚILOR SOCIETĂȚII CIVILE ÎN PROCESUL DE REFORMĂ A JUSTIȚIEI

VALUING THE CAPACITIES OF CIVIL SOCIETY REPRESENTATIVES IN THE PROCESS OF JUSTICE REFORM

Cristina JOSANU, doctorand,
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract: The process of justice reform represents one of the priorities among politics and projects that are promoted in Republic of Moldova as a state of law. It consists of a complex of actions and common efforts made by political and juridical implicated actors, with specific prerogatives. Near the state power, as an entity, represented by authorities, organs, institutions, the civil society is another very important actor that manifests itself more and more active in the process of justice reform.. The role of the civil society in promoting the process of justice reform is unchallenged: it appropriates justice to the people's necessities, accustoms the society with the most problematic difficulties that justice actually confronts with and at the same time proposes real, theoretical and practical inspired solutions to guarantee progress to justice reform. The main idea of this paper is that the civil society, either the professors from the Supreme Court of Magistracy, or judges from their professional associations, other professional and cultural entities must contribute, by its activity, to erase the level of social and juridical culture and conscience of simple people and of those who represent the state power. It is a compulsory condition for guaranteeing justice a steady and predictable progress and for being sure of the quality and efficiency of the final act of justice.

***Cuvinte-cheie**: societate civilă; reforma justiției; angajament civic; independența justiției.*

Statul de drept reprezintă idealul spre care tind statele contemporane cu regimuri politice democratice. Republica Moldova, după înlăturarea regimului sovietic, a manifestat ferma doleanță de a porni spre calea reformelor, în vederea edificării unui stat de drept în care să triumfe echitatea, dreptatea, drepturile și libertățile omului, supremația legii ș.a.

Reforma judiciară și de drept deși a fost inițiată după declararea independenței Republicii Moldova până în acest moment întâmpină dificultăți (atât de ordin obiectiv cât și subiectiv) în promovarea ei, ceea ce nu contribuie la intensificarea protecției drepturilor persoanelor și nici la sporirea gradului de încredere a populației față de justiție.

Reticența și chiar absența încrederii cetățenilor în justiție este un fenomen cu origini îndepărtate, cu rădăcini adânci în istorie. Însă, evenimentele sociale și

cele juridice, generate de procesul de democratizare a societății și de modernizare a justiției invocă cerințe și față de reprezentanții societății civile – care deja sunt recunoscuți ca entitate separată în domeniul realizării justiției.

Interesul pentru reforma justiției a fost accentuat în mod special datorită multiplelor informații furnizate de mass-media (cu referire la suspiciunile de corupție, îmbogățire fără just temei, spălarea de bani ș.a.) care planează asupra sectorului justiției. Indiferent dacă aceste bănuieli se vor confirma sau nu prin hotărâri judecătorești irevocabile, faptul că este grav afectată credibilitatea justiției naționale este evident iar necesitatea de a interveni în asemenea situație este o exigență inerentă într-un stat de drept. Precizăm că, sectorul justiției include în primul rând sistemul judecătoresc dar nu trebuie să rămână neglijate și alte autorități care contribuie la înfăptuirea justiției în cadrul reformei. Însă, la drept vorbind, nici unii dintre aceștia nu au fost afectați de reformele operate până la moment, continuând să își desfășoară activitățile în mod obișnuit. Astfel, reformele instituite nu au sporit nici calitatea actului de justiție, nici percepția publică sau încrederea în justiție.

Ministerul Justiției, care și-a asumat povara de elaborare și aplicare a reformei justiției, în persoana ministrului, necesită un sprijin substanțial inclusiv din partea societății civile. Este destul de complicat de a promova o reformă de complexitatea discutată în situația lansării ei atât de neinspirată. Dar, pe de altă parte, este destul de importantă și declanșarea ei, întrucât acest fapt, denotă conștientizarea necesității ei.

Statutul reprezentanților societății civile în acest proces, nu poate fi caracterizat doar printr-o abordare simplistă a unui ansamblu de drepturi subiective și obligațiuni juridice profesionale. Limitele acestui statut depășesc expresia profesională a activității acestora, fiind ghidată de un ansamblu de garanții și norme deontologice ce pătrund până în profunzimea ideologiei dar și a psihologiei juridice. În scopul obținerii unui impact de eficiență maximă,v-om identifica câteva etape în care, reprezentații societății civile pot contribui la reforma justiției.

1. ***Identificarea vulnerabilităților din sistemul judiciar.*** Starea reală a lucrurilor o pot identifica numai specialiștii în domeniu. Numai profesioniștii din domeniul juridic, care la fel tind spre transformări și soluționări de probleme în activitatea profesională, cunosc cel mai bine imperfecțiunile justiției naționale. Pregătirea teoretică avansată, nu trebuie să fie doar prezumată atunci când vorbim de reprezentanții societății civile. Cunoașterea obiectivă a stării de lucruri în domeniul justiției naționale, atât sub aspect praxiologic, cât și sub aspect teoretic le oferă o valoare incontestabilă în entitatea profesională a magistraturii. Tendința de implicare a reprezentanților societății civile în procesul reformei justiției, în absența unor cunoștințe profunde în domeniu, poate demara un proces regresiv și de afectare a valorii sociale a justiției într-un regim democratic. Reprezentanții

societății civile, pot acorda un suport teoretic în domeniu, nu datorită faptului că reprezentanții justiției nu ar poseda o pregătire teoretică suficientă, dar din necesitatea unei abordări profesioniste din afara sistemului, ceea ce deseori are un impact pozitiv [1, pag. 21].

Reprezentanții societății civile, prin implicarea lor, vor asigura un echilibru, în procesul de consolidare a justiției în general, dar și în procesul de efectuare a analizei stării de fapt, ce reflectă situația reală din justiția națională, în coraport cu analizele efectuate de alte instituții publice (care de asemenea contribuie la reforma justiției) care ar putea tinde spre atenuarea unor probleme stringente viabile, în scopul evitării criticii negative asupra rolului și activității sale ca autoritate. Datele specifice, de diferită natură, cu referință la organizarea și mai ales la funcționarea justiției, vor contribui la evaluarea situației reale și a identificării pistelor de activitate orientate sper o consolidare a justiției.

2. ***Propunerea ajustărilor de natură legislativ-normativă în vederea organizării și funcționării eficiente a reformei justiției.*** Orice persoană inițiată în știința juridică recunoaște și acceptă valoarea și importanța unor noi reglementări juridice și identificarea unor noi raporturi juridice într-un anumit domeniu concret. Însă fără o modificare conștientă și profesionistă, transformările nu vor avea rezultatul scontat și efectele acestora vor fi minime sau poate chiar negative.

La etapa de efectuare a unor ajustări de natură legislativ-normativă, orientate spre identificarea statutului exact al instituțiilor implicate, într-o formă sau alta, în procesul de realizare a justiției, ce ar viza noi reglementări juridice privind natura instituțională, organizațională sau funcțională a acestora, remarcăm oportunitatea de realizare a acelor transformări de formă și conținut, orientate spre optimizarea reglementărilor de natură instituțională, organizațională și funcțională [2]. Aceste transformări își identifică mecanismele și tehnicile orientate spre stabilirea statutului de justiție consolidată. În această etapă stabilim limitele de interacțiune dintre:

a) Instanțele judecătorești și instituția de autoadministrare a autorității judecătorești;
b) Instituțiile care nemijlocit realizează justiția și instituțiile care contribuie, prin activitatea lor, la realizarea justiției;
c) Autoritatea judecătorească și Curtea Constituțională;
d) Autoritatea judecătorească și entitățile de funcționari publici sau angajați contractual ce asigură, prin activitatea lor, aspectul tehnic al procesului de realizare a justiției;
e) Autoritatea judecătorească și celelalte două ramuri al e puterii de stat [3, pag. 13].

Procesul de consolidare a justiției sau de identificare a unui statut de justiție consolidată stabilește o interacțiune calitativă, absolut novatoare, între autorita-

tea judecătorească și celelalte două elemente de structură trihotomică a puterii de stat – ramura puterii legislative și ramura puterii executive. Fiind, aparent, un concept tradițional cunoscut pentru doctrina juridică, vom accentua totuși importanța perceperii în ipostaza de autoritate manifestările funcționale ale instanțelor judecătorești de orice jurisdicție. Orice percepere a acestui domeniu instituțional în calitate de ramură a puterii de stat, înzestrată individual cu statut de „putere" și identificată respectiv cu statut de „putere judecătorească" va crea, inevitabil, o tendință și o posibilitate conceptuală de prevalare, dominare din partea altei puteri dintre cele trei identificate de Montesquieu. Statutul de „autoritate" în calitate de exponent al puterii de stat, poate explica atât natura structurii trihotomice a puterii statale, cât și unitatea și indivizibilitatea acesteia. Mai mult, statutul de „autoritate", atribuit activității jurisdicționale a instanțelor, nu numai că determină categoria de „autoritate judecătorească" dar și exclude, într-o mare măsură, eventualele tentative de instaurare a anumitor forme de control din partea celorlalte ramuri ale puterii de stat. Statutul de justiție consolidată, determinat prin valorificarea principiilor de independență, imparțialitate și inamovibilitate a magistraților, prezumă poziționarea trihotomică egală a autorității judecătorești în coraport cu celelalte două autorități și exclude orice atentat de natură instituțională, organizațională sau funcțională asupra justiției.

Reprezentanții societății civile apar în calitate de observatori precum și în calitate de arbitri între diferiți subiecți de drept implicați în procesul de creare și aplicare a dreptului. Însă trebuie să recunoaștem că, realitatea juridică contemporană este caracterizată prin tentative de manipulare a societății civile, de intimidare și influențare a acestora iar decalajul de cultură juridică profesională cât și de cultură juridică general – socială, favorizează aceste manipulări, eficientizându-le și într-o perspectivă mai îndepărtată, determinând politicile statului prin expresii electorale. În cazul în care nu se va reacționa rapid și consecvent, persistă riscul ca reprezentanții societății civile să se adapteze sistemului existent, să devină parte a acestuia și să preia practicile vicioase în exercitarea atribuțiilor ce le revin. Astfel, poate fi ratată ocazia unică de schimbare substanțială a justiției. Din aceste considerente, trebuie amplificate eforturile de evaluare a integrității și calificării profesionale a reprezentanților societății civile, cu eliminarea din sistem a celor care nu corespund criteriilor specifice profesiilor juridice.

3. ***Evaluarea rezultatelor finale.*** Deși finalitatea reformei justiției naționale este destul de îndepărtată și nu este exclusă probabilitatea finalizării acestui proces de către o altă guvernare sau o altă componență nominală a guvernării, sesizarea rezultatelor obținute, evaluările de calitate ale acestui statut al justiției o poziționează pe ultima ca fenomen socio-juridic nou pentru societatea contemporană, anume prin natura sa dinamică. În calitate de obiectiv final al procesului de reformă a justiției, trebuie prevăzută o justiție consolidată, caracterizată

printr-un sistem de drepturi de natură subiectivă, orientate spre o manifestare reală a activității calitative și eficiente a justiției în sistemul trihotomic al puterii de stat, determinată inclusiv pe principiile imparțialității, inamovibilității și independenței.

Concluzii. Societatea civilă necesită o implicare insistentă și constructivă în procesul de reformă a justiției naționale. Complexitatea și profunzimea reformei menționate impune cerințe calitative față de reprezentanții societății civile încadrați în monitorizarea proceselor de reformă și în autoadministrarea cotidiană a justiției. O prioritate a societății civile nu este reforma justiției ca atare, dar este comunicarea constructivă cu autoritățile statului în limitele acestei reforme și depolitizarea la maxim posibil a acesteia. Negarea aspectelor pozitive ale procesului de reformă în domeniul justiției naționale nu valorifică potențialul teoretico –practic al societății civile în domeniu. Numai o colaborare constructivă, în cadrul căreia societatea civilă apare drept intermediar și mediator dintre putere și societate, va genera rezultate pozitive în domeniul reformei justiției. Evident, abordarea constructivă și flexibilă a problematicii din procesul reformei vizate se prezumă a fi reciprocă, or necesitatea colaborării trebuie conștientizată atât de către puterea de stat, cât și de către societatea civilă.

Referințe bibliografice:

1. Negru Andrei. Valorificarea capacităților societății civile în procesul de reformare a justiției. În: Revista Națională de Drept, 2011. Nr. 10-11.
2. Carta europeană cu privire la statutul judecătorului, Bruxel, 1998. În: www.cesm1909.ro (accesat 09.09.2019)
3. Negru Andrei. Procesul consolidării justiției – autoperfecționarea continuă a justiției contemporane. În: Revista Națională de Drept, 2012. Nr. 10.